

E Rut

A Nita Vakalohoka

A puhu na raukea iea i uka ma i taki tala na viri i herea. E huriki a Israel hosi ri taki ta e Samuel a propet i herea. E huriki a bakovi na lohokanga ranga ri taki ta a mari ni here ne David a hariki i herea.

E Rut i made na pida i 1150 BC muga ne Kristo i bele. Na tahuna iea e Gideon i matakaria a robo e Israel. E Rut a ngatavine o Moab. A robo e Moab i tabuli na tabeke tara na Dari Mate, na nirikena haro. E huriki a Moab ri valai na kabu ne Lot, re tune tarine Abraham.

A viri i herea, i uka ma i taki tala a ra vuhuna i herea. A rane huriki a gare ne Davit a hariki ni here puru na nilobona puhu. Ma ge herea, ge vakasiri manga e Davit a hariki muholi ne Israel.

A naro na parangia

A vinara ne Israel i taki a bakovi tara i parangi, pali i uka ma i vakabele ranga koma, i mate, e tarina bara i parangi vona e girihina, ge vakabele vona a hamone tarina. A vinara iea ni gale na nita Hibru, “a vinara na levire,” o a vinara na turana a bakovi i parangi. A koma ru vakabele bara i bole polo a malala na bakovi i parangi vona muga e kinana. E huriki lobo bara ri masia i manga e tuna bakovi i mate. Na naro iea a kabuna bakovi i mate i uka ma ge lobo. O matai ne Vinara 25:5-10.

Nikorimule

Hosi o Israel, a kabu takutaku ri tahoka a Nikorimule ne ria. A leho na nikorimule i maea:

1) Bara i koli, i rabalaki a bakovi i rabalakia a viri vona. (Gi 35:6-28)

2) Bara i kona mule a viri vona i matasia. E huriki a matasia, bara ri habi a malala ne ria ni gi kona, ri gi tahoka a moni. O bara ri habi mule ria ni gi kona, ge ria a vorakato. A korimule bara i kona mule a malala, o a bakovi, ra i bele manga a vorakato.

3) A bakovi tara i parangi, i uka ma i vakabele e tuna, pali i mate, a korimule bara i parangi vona a havuri, i vakabele a hamona bakovi i mate.

Poi a masigo

E BAKOVI DAGI i vakuku e huriki a Israel maea: Na tahuna ri mirio na hania, i uka ma ri gi mirio lobo a maki ni kani. Bara i tabuli ranga, i valai e huriki a matasia, ri poi a masigo, ri gi tahoka a maki ni kani. (Levi 19:9-10; 23:22; Vin 24:19-22)

E Rut, e Naomi

¹ Na tahuna e huriki a mari ni pelekado a ngava ri matakari e Israel, a pago i bele. Lakea a bakovi tara na tanga e Betlehem o Iuda i mariu lakea na malala ne huriki a Moab, turana e girihina, e tuna bakovi ala rua. ² A bakovi iea a rana e Elimelek. A rane girihina e Naomi. A rane tune rua e Malon, e Kilion. Re huriki nga, a kabu ne Epreti, na tanga e Betlehem o Iuda. Na tahuna ri bele o Moab, ri made vonga.

³ Pali e Elimelek i mate vonga, lakea e girihina e Naomi i made kikeri turana e tuna rua. ⁴ Muri e tuna rua ru parangi a ngatavine o Moab. A rane girihine rua e Orpa, e Rut. Ri made palupu na pida i ravulu. ⁵ Muri i mate tabu e Malon rua e

Kilion. Ngane e Naomi i uka e girihina, i uka e tuna, i made kikeri.

⁶ Na tahuna i tababana ni made o Moab, e Naomi i longo a velengane huriki a kabu vona, e BAKOVI DAGI i rata kamumu ria i habi a kinani ne ria. Lakea ia, turane kana ala rua, to ngaru ni hamule lakea na tanga ne Naomi. ⁷ Lakea i vano turana e kana ala rua, to laho hamule lakea o Iuda.

⁸ Pali na bokona dala e Naomi i ta rike, i ta maea, “Muru hamule mai e kinane marua. A ngaru e BAKOVI DAGI ge rata kamumu marua, a vuhuna muru rata kamumu iau, muru rata kamumu e girihine marua ra ru mate pali. ⁹ E BAKOVI DAGI ge habi tabu a bakovi ne marua, bara muru tahoka a nimalo kamumu turana e girihine marua na tanga ne rua.”

Muri i nguru rua, lakea ru haloho dagi. ¹⁰ Ru takia ru ta maea, “Maria miri gi hamule turamu, miri gi made turana e huriki na kabu vomu.”

¹¹ Pali e Naomi i uka ma i longo ne rua, lakea i taki rua i ta maea, “Muru hamule lakea na tanga marua. I navai muru gu valai turagu? Iau i uka ma ga poda tabu a koma bakovi muru gu parangi ne rua. ¹² Muru hamule. Iau a gare hateka, i uka ma ga parangi tabu. Pali iau ngane ga parangi tabu, ga poda tabu a koma bakovi, ¹³ muru gu dava navai rua ru gu dagi, muru gu parangi ne rua? Kagu rua, ge a ra? A dodo marua, pali iau bara matasia liu, a vuhuna e BAKOVI DAGI i rata hale hateka iau.”

¹⁴ Muri ru tangi tabu, lakea e Orpa i tarulu purua e kana, i hamule. Pali e Rut i ege hateka ne Naomi.

15 Muri e Naomi i ta maea, “E mahurumu i hamule mai a kabu vona, a maka vure vona. O hamule turana.”

16 Pali e Rut i ta maea, “Naha ni tono iau ga hamule, ga ngalahere vomu. A hini o lakea vona, bara lakea vona. A hini o made vona, bara made vona. A kabu vomu, ga kabu nau. A Vure vomu, ga Vure nau. 17 Iau ga mate na tanga o mate vona, ni gi tanu iau vonga. Iau a ta muholi vomu, i uka ma ga pe ioe, ge harena na matenga ge kalipida tarua. Iau bara pe ioe, a ngaru e BAKOVI DAGI ge ratapile iau.” 18 Na tahuna e Naomi i masia i ta hinituhana, i uka ma i taki tabua ge hamule mai a viri vona.

E Naomi, e Rut Ru Lakea o Betlehem

19 Lakea ru vano, ru bele o Betlehem. Na tahuna ru bele, e huriki lobo ri turutu ni matai rua. Lakea e huriki a ngatavine ri vanana, “E rei a viri iea? E Naomi muholi?”

20 Pali e Naomi i ta maea, “Naha ni gale iau e Naomi.* Mu gale iau ge iau e Mara,† a vuhuna A Vure Tuhaka i ratea a nimade nau i hale hateka. 21 Hosi, na tahuna a malaga koea a lakea o Moab, a tahoka a maki lobo. Pali na tahuna e BAKOVI DAGI i tuli hamule valai iau koea, a uka liu tara maki. Naha ni gale iau e Naomi. A Vure Tuhaka i rata hale iau.”

22 A ngava iea a nuverei ne Naomi rua e kana e Rut, ra ngatavine o Moab. Ru pea e Moab, ru

* **1:20:** E ‘Naomi’ na nita Hibru i manga a ‘viri i vivi.’ † **1:20:** E ‘Mara’ na nita Hibru i manga e ‘rihate.’

hamule o Betlehem. Na tahuna iea e huriki ri vakatubu ni mirio a hania na barli.†

2

E Rut, e Boas

¹ A bakovi tara vonga na kabu ne Elimelek, e girihine Naomi. Ia a bakovi dagi, a bakovi na mahala. A rana bakovi iea e Boas.

² *Na parava tara e Rut, ra ngatavine o Moab, i takia e Naomi, i ta maea, “Ga matakanea tara hania na bakovi tara ge dodo iau, ga poi a masigona barli vona.”

Lakea e Naomi i koli, i ta maea, “O kagu, o vano.” ³ Lakea i pagitala, i muri ne huriki a vora ri mirio na hania, i poi a masigona barli. Pali muga i uka ma i lohoka vona a hania i leho vona, ga hania ne Boas, a bakovi na kabu ne Elimelek.

⁴ I uka ma i tabaka, e Boas i hamule o Betlehem, i tagui e huriki ri mirio, i ta maea, “E BAKOVI DAGI ge made turane mua!”

Lakea ri koli, ri ta maea, “E BAKOVI DAGI ge gamai ioe!”

⁵ Muri e Boas i nanea a bakovi i matakari e huriki ri mirio, i ta maea, “E rei a ngatavine karaba iea?”

⁶ Lakea i koli, i ta maea, “Ia a ngatavine o Moab, i hamule valai turane Naomi. ⁷ I taki iau ga longo vona ge muri ne huriki ri mirio, ge poi a masigona barli. I vakatubu ni leho na hatelanga i valai i

† **1:22:** ‘Barli’ i manga vit. Ni rata a bret vona, ni vakani a bulmakau vona, i kani e huriki na tahuna i uka vit. * **2:2:** Levi 19:9-10; Vin 24:19

harena ngane. I leho hateka, pali ngane i malo popote na kape.”

⁸ Lakea e Boas i vano i ta turane Rut. I takia i ta maea, “Tugu, o longo. Naha ni lakea na hania na bakovi tara. Naha ni ha taroa a hania nau. O leho turana e huriki a vora ngatavine nau. ⁹ O matai kamumu a hini ri mirio vona, o vano o leho turane ria. Iau a taki pali e huriki a bakovi, nahea ri gi kinikoi ioe. Na tahuna o marohu, o vano o ninu a naru na buroi i kiru puru e huriki a bakovi.”

¹⁰ Na tahuna e Rut i longoa a ngavane Boas, i lolu puru na malala, i ta maea, “I navai o rata kamumu iau? Iau i uka ma a ngatavine koea. Iau a mosi.”

¹¹ Lakea e Boas i koli, i ta maea, “A longo pali a nuverei vomu. O rata kamumu hateka e kamu e Naomi, muri ne girihimu i mate. O pe e tamamu, e kinamu, a malala vomu o valai koea turane Naomi. Ngane o made turane huriki i uka ma o lohoka ne ria muga. ¹² E BAKOVI DAGI ge rata kamumu ioe, a vuhuna o rata a rabu kamumu. E BAKOVI DAGI, a Vure ne Israel, ra viri o valai vona go taru na karapana, ge koli kamumu a rabu o ratea.”

¹³ E Rut i koli, i ta maea, “Bakovi dagi, a naro o rata kamumu iau vona i kamumu hateka. O luke kamumu iau, o taki a ngava kamumu nau. Pali na matane huriki, iau i uka ma iau a vora ngatavine vomu.”

¹⁴ Na kuru haro e Boas i galea e Rut, “O valai, o lutu a bret na sos, o kani.”

Lakea i made turane huriki ri mirio, e Boas i habi vona a barli ni gutu. I kani, i maru, i tabuli ranga. ¹⁵ Na tahuna e Rut i pesi rike, ta ge leho

tabu, e Boas i taki e huriki a bakovi, i ta maea, “Naha ni vakamaruhua na tahuna i poi a masigo tabukoi na galesi na barli. ¹⁶ Mu puri puru tabu ranga masigo na barli na horena, ge poi. Naha ni tahatea.”

¹⁷ Lakea e Rut i poi a maka masigona barli na hania iea, i harena na malunga. Lakea i ubi vila a vinina barli i poi kadolu. I ubi vila lobo, i masia a nimavana i manga 10 kilo. ¹⁸ Muri i kube lakea na tanga a barli i poi kadolu, i vakasiri ne kana. A kinani i kani kaleva na kuru haro ranga i kube lakea vona, i habi vona.

¹⁹ Lakea e kana i nanea, “O poi a masigo vai mona? O leho vai? Ni gi gamai a viri i matakari kamumu ioe!” Lakea e Rut i kolia e kana, i ta maea, “A bakovi a leho turana mona a rana e Boas.”

²⁰ *Lakea e Naomi i takia e kana, i ta maea, “E BAKOVI DAGI ge gamai ia. E BAKOVI DAGI i uka ma i vakatoku a naro kamumu vona ne tarua tu mahuri, na kabu tarua to mate pali! Ra bakovi iea a kabu ne tarua! Na narone mia koea, bara i korimule tarua!”

²¹ Lakea e Rut, ra ngatavine o Moab, i ta maea, “E Boas i taki iau ga made turana e huriki a vora vona, ge harena na tahuna a leho na nimirio ge lobo.”

²² Lakea e Naomi i takia e Rut, i ta maea, “O kagu, kamumu hateka. O made turana e huriki a vora ngatavine vona. Naha ni lakea na hania tara, ma go bole a maregoa.”

²³ Lakea e Rut i leho tabukoi ne huriki a vora ngatavine ne Boas, i poi a masigona barli, i vano i

* **2:20:** Levi 25:25

harena na tahuna a nimirio i lobo. Na rodo bara i hamule, i mahita turana e kana.

3

E Rut e Boas na Tabeke Ni Ubivila a Barli

¹ Na parava tara, e Naomi i takia e kana, “O kagu, ga matakanea tara bakovi go parangi vona, go made na tanga vona, ge matakari kamumu ioe. ² E Boas, ra viri o leho turane huriki a vora ngatavine vona, ia a kabu ne tarua. Barama na rodo bara i vila a vinina barli na tabeke ni ubi vila a vinina barli vona. ³ O hilolo, o biri ioe na nibiri mangisipa, o vakabagetu ioe. Muri o lakea na tabeke ni ubi vila a vinina barli vona. Nahea ge matai ioe. O pesi kapiloho, o davea ge kani, ge ninu taro. ⁴ Na tahuna i mahita, o matai kamumu a hini i mahita vona. Muri o vano, o ave rikea a kala na vahana,* o mahita puru vonga, bara i taki ioe a ra go ratea.”

⁵ Lakea e Rut i koli, i ta maea, “A maka ngava o taki lobo ga ramai.” ⁶ Lakea i vano, i puru lakea na tabeke ni ubi vila a vinina barli, i muri mai a ngavane kana.

⁷ E Boas i kani, i ninu, i milamila a kaina, lakea i vano i mahita na harena barli ni ru kadolu. Muri e Rut i laho sibanga lokovonga, i ave rikea a kala na vahane Boas, i mahita puru. ⁸ Na kururodo, e Boas i turutu rike i hadongo, lakea i masia a ngatavine i mahita tabukoi na vahana.

⁹ Lakea i nanea, “Ioe e rei, ke?”

* **3:4:** A naro i ratea e Rut i nanea e Boas ge matakaria.

Lakea e Rut i koli, i ta maea, “Iau a vora vomu, e Rut. O kavitagu iau na harena kala vomu, a vuhuna ioe a viri nau bara o korimule iau.”

¹⁰ Lakea e Boas i koli, i ta maea, “Tugu, e BAKOVI DAGI ge gamai ioe. A rabu kamumu o vakasiri a kabu ne tarua ngane, i kamumu hateka na rabu o vakasiri muga, i uka ma o ngaru e huriki a riau, ri uka mahala o ri tahoka a mahala.

¹¹ Ngane, o tugu, naha ni mangenge. Iau ga muri mai a ningaru vomu. E huriki lobo na tanga koea ri lohoka vomu, ioe a ngatavine maratarata.

¹² * I muholi, iau a kabu marua, pali i tahoka tara bakovi i tabukoi hateka ne marua bara i korimule marua. ¹³ O mahita koea na rodo iea. Na hatelanga ga nanea a bakovi iea. Ia ge ngaru ni korimule marua, bara i ratea. Pali ia ge koi, muholi hateka, na rane BAKOVI DAGI i mahuri, iau bara korimule marua. O mahita koea, ge harena na hatelanga.”

¹⁴ Lakea i mahita tabukoi na vahana. Na hatelanga pokopoko i vano, ma ge matakilalea e huriki. I rata mavonga, a vuhuna e Boas i takia i koi e huriki ri gi masia a ngatavine i valai na tabeke ni ubi vila a vinina barli. ¹⁵ Na tahuna ta ge vano, e Boas i takia ge habia tara kala vona ge vulalea. Na tahuna i vulalea, e Boas i guru puru vona a barli, a nimavana i 20 kilo, i vakakubea vona, i vano. Muri i hamule lakea na tanga dagi.

¹⁶ Muri e Rut i hamule ne kana, lakea e kana i nanea, “O kagu, i navai?”

Lakea e Rut i tuverei polo ne kana a maki lobo e Boas i rata vona. ¹⁷ I ta maea, “E Boas i habi nau

* **3:12:** Rut 2:20

a barli, a nimavana i 20 kilo! I taki i koi ga laho lame mule mai ioe.”

¹⁸ Muri e Naomi i ta maea, “O kagu, o hatenono ge bele navai vona a ngava. E Boas i uka ma ge malo ge harena na ngava ni gi vakalobo mona.”

4

E Boas i Parangi e Rut

¹ Ngane e Boas i lakea na dilidala na tanga dagi, i made vonga. I uka ma i tabaka, a bakovi na nikorimule, ra viri e Boas i vakalongo e Rut vona, i valai. Lakea e Boas i galea, “O turagu, o valai taro o made puru, a tahoka a ngava vomu.” Lakea i valai i made turane Boas.

² Lakea e Boas i bole a gare ala ravulu na tanga dagi, i taki ria ri gi longo a ngava ne rua. Lakea ri valai, ri vapopo. ³ Muri i takia a bakovi na nikorimule, i ta maea, “E Naomi i hamule o Moab, i ngaru ge habia, ni gi kona a tabekena malala ne Elimelek, ra turane tarua. ⁴ A luhoi i kamumu ga vakalongo ioe vona, go konamulea na matane huriki, na matane huriki a gare na viri nau. Ioe o ngaru ni konamulea a malala iea, o konea. Pali ioe o koi, o vakalongo iau ngane, ga lohoka. Ioe kunana a viri bara o muga o konamulea ra malala iea. Pali ioe bara o koi, iau a muri vomu na kabu ne tarua bara konamulea a malala iea.”

Lakea a bakovi iea i ta maea, “Iau ga konamulea.”

⁵ Muri e Boas i ta maea, “Na parava o konamulea a malala ne Naomi, bara o bolea e Rut, ra ngatavine o Moab a havuri na bakovi i mate. I

mavonga, ra malala iea bara i tabuli na rana kabu na bakovi i mate pali.”

⁶ Lakea a bakovi na nikorimule i ta maea, “A koi, a malala nau ma ge bole tabu e huriki e tuna. Ioe o konamulea a malala vona, iau a marikoi liu.”

⁷ *Hosi ne Israel na tahuna ni valongo mai a ngava na nivakoli a maki, na nihabi polo a maki, a bakovi tara bara i habia a vahapolo vona na bakovi tara. I manga ri vakalobo a ngava.

⁸ Lakea a bakovi iea i takia e Boas, i ta maea, “O konamulea.” Muri a bakovi iea i kali talea a vahapolo vona i habia ne Boas.

⁹ Muri e Boas i vakalongo e huriki a gare, e huriki ri vapesihi vonga, i ta maea, “Mona, na matane mua lobo, a konamulea ne Naomi a malala ne Elimelek, ne tuna ala rua e Kilion, e Malon. ¹⁰ *A kona tabua e Rut, ra ngatavine o Moab, a havuri ne Malon, ge girihigu. A rata mavonga a malala iea ge tabuli na rane Malon, ra bakovi i mate pali, lakea a rana i uka ma ge lobo na kabu vona na tanga vona. Mona mua lobo mu longoa.”

¹¹ *Muri e huriki a gare turane huriki ri vapesihi na mada, ri ta maea, “Mia lobo mi longoa. E BAKOVI DAGI ge rata kamumua ra ngatavine i valai na ruma vomu, ge manga e Resel, e Lea, ra ru hudotalea a kabu ne Israel. Pali ioe, ge ioe a bakovi dagi na kabu ne Eprata,* a ramu ni gi vakarere o Betlehem. ¹² *Mi ngaru a hamone marua e BAKOVI DAGI i habi marua vona a

* **4:7:** Vin 25:9 * **4:10:** Vin 25:5-6 * **4:11:** Vuh 29:31

* **4:11:** E ‘Eprata’ a rana tara e Betlehem. * **4:12:** Vuh 38:27-30

ngatavine karaba iea, ge manga a hamone Peres, re tune Iuda rua e Tamar.”

E Huriki a Gare ne Davit

¹³ Muri e Boas i parangi vona e Rut, i mahita turana, lakea e BAKOVI DAGI i rata kamumua i singou, i podea a koma bakovi. ¹⁴ Lakea e huriki a ngatavine na tanga ri takia e Naomi, “Si gi kavurikea e BAKOVI DAGI, a vuhuna i habia vomu a viri ge matakari ioe. A rana ge bele dagi o Israel! ¹⁵ Ra viri iea ge vakatora a nigau vomu, bara i matakari ioe na tahuna o gare. E kamu, ra i ngaru hateka ioe, i poda a koma ne girihina. A nikori ne kamu i dagi hateka vona a nikori bara o bole na tahuna o tahoka e tumu a bakovi ala polorua.”

¹⁶ Muri e Naomi i bokea e tune Rut, i matakaria i manga e tuna. ¹⁷ E huriki a ngatavine na tanga ri ta maea, “E Naomi i tahoka ngane e tuna a bakovi.” Lakea ri vunua e Obed.† Ia e tamane Iesi. E Iesi ia e tamane Davit.

¹⁸ Iea a nuverei na kabu ne Peres:

e Peres e tamane Hesron,

¹⁹ e Hesron e tamane Ram,

e Ram e tamane Aminadab,

²⁰ e Aminadab e tamane Nason,

e Nason e tamane Salmon,

²¹ e Salmon e tamane Boas,

e Boas e tamane Obed,

²² e Obed e tamane Iesi,

e Iesi e tamane Davit.

† **4:17:** E ‘Obed’ na nita Hibru i manga ‘a viri i kori.’ Masia 4:15.

**A Nitana Vure
Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy,
Joshua, Ruth, Jonah, and the New Testament in the
Bola language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bola long
Niugini**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bola

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

2dc89ad6-982c-53cd-bd40-a3ed17eb8fc7